Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 4ης Οκτωβρίου 2024*

«Προδικαστική παραπομπή – Κοινή γεωργική πολιτική – Κανονισμός (ΕΕ) 1305/2013 – Κανονισμός (ΕΕ) 1307/2013 – Κανονισμός (ΕΕ) 1308/2013 – Καλλιέργεια κάνναβης *(Cannabis sativa)* – Άρνηση χορηγήσεως άδειας για την καλλιέργεια κάνναβης με χρήση υδροπονικών συστημάτων σε εσωτερικούς χώρους»

Στην υπόθεση C-793/22,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Curtea de Apel Alba Iulia (εφετείο Alba Iulia, Ρουμανία) με απόφαση της 23ης Νοεμβρίου 2022, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 29 Δεκεμβρίου 2022, στο πλαίσιο της δίκης

Biohemp Concept SRL

κατά

Direcția pentru Agricultură Județeană Alba,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους K. Λυκούργο, πρόεδρο τμήματος, K. Lenaerts, Πρόεδρο του Δικαστηρίου, ασκούντα καθήκοντα δικαστή του τετάρτου τμήματος, O. Spineanu-Matei, J.-C. Bonichot και S. Rodin (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Campos Sánchez-Bordona

γραμματέας: R. Şereş, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 25ης Ιανουαρίου 2024,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Biohemp Concept SRL, εκπροσωπούμενη από την M.-E. Coman, avocată,

– η Ρουμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις R. Antonie, E. Gane και L. Ghiță,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον M. Κωνσταντινίδη, την L. Radu Bouyon και τον M. ter Haar,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ρουμανική.

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 21ης Μαρτίου 2024,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΕ) 1307/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, περί θεσπίσεως κανόνων για άμεσες ενισχύσεις στους γεωργούς βάσει καθεστώτων στήριξης στο πλαίσιο της Κοινής γεωργικής πολιτικής και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 637/2008 και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 73/2009 του Συμβουλίου (ΕΕ 2013, L 347, σ. 608), και του κανονισμού (ΕΕ) 1308/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για τη θέσπιση κοινής οργάνωσης των αγορών γεωργικών προϊόντων και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 922/72, (ΕΟΚ) αριθ. 234/79, (ΕΚ) αριθ. 1037/2001 και (ΕΚ) αριθ. 1234/2007 του Συμβουλίου (ΕΕ 2013, L 347, σ. 671), καθώς και των άρθρων 35, 36 και 38 ΣΛΕΕ.

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Biohemp Concept SRL και της la Direcția pentru Agricultură Județeană Alba (διεύθυνσης γεωργίας της περιφέρειας Alba, Ρουμανία, στο εξής: διεύθυνση γεωργίας) με αντικείμενο την απόφαση της δεύτερης να απορρίψει εν μέρει την αίτηση χορηγήσεως άδειας καλλιέργειας κάνναβης που υπέβαλε η Biohemp Concept.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Ο κανονισμός (ΕΕ) 1305/2013

3 Το άρθρο 3 του κανονισμού (ΕΕ) 1305/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου (ΕΕ 2013, L 347, σ. 487), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΕ) 2017/2393 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2017 (ΕΕ 2017, L 350, σ. 15), ορίζει τα εξής:

«Το ΕΓΤΑΑ συμβάλλει στη Στρατηγική “Ευρώπη 2020” προωθώντας την αειφόρο αγροτική ανάπτυξη σε ολόκληρη την [Ευρωπαϊκή] Ένωση κατά τρόπο συμπληρωματικό ως προς τα άλλα εργαλεία της [κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ)], της πολιτικής συνοχής και της κοινής αλιευτικής πολιτικής. Συμβάλλει στη διαμόρφωση ενός εδαφικά και περιβαλλοντικά πιο ισορροπημένου, φιλικού στο περιβάλλον, ανθεκτικού στην αλλαγή του κλίματος, ανταγωνιστικού και καινοτόμου γεωργικού τομέα στην Ένωση και στην ανάπτυξη αγροτικών περιοχών.»

4 Το άρθρο 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 1305/2013 ορίζει τα εξής:

«Η στήριξη στο πλαίσιο αυτού του μέτρου καλύπτει τις επενδύσεις σε υλικά ή/και άυλα στοιχεία, οι οποίες:

α) βελτιώνουν τις συνολικές επιδόσεις και τη βιωσιμότητα της γεωργικής εκμετάλλευσης·

β) αφορούν τη μεταποίηση, εμπορία και/ή ανάπτυξη των γεωργικών προϊόντων που υπάγονται στο παράρτημα Ι της ΣΛΕΕ ή του βάμβακος, εκτός από τα προϊόντα αλιείας. Το αποτέλεσμα της διαδικασίας παραγωγής μπορεί να είναι ένα προϊόν που δεν καλύπτεται από το εν λόγω παράρτημα· εάν η στήριξη παρέχεται υπό τη μορφή χρηματοδοτικών μέσων, οι εισροές μπορεί να είναι επίσης ένα προϊόν που δεν καλύπτεται από το εν λόγω παράρτημα, με την προϋπόθεση ότι η επένδυση συμβάλλει σε μία ή περισσότερες προτεραιότητες της Ένωσης για την αγροτική ανάπτυξη·

γ) αφορούν υποδομές που σχετίζονται με την ανάπτυξη, τον εκσυγχρονισμό ή την προσαρμογή της γεωργίας και της δασοπονίας, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης σε γεωργική και δασική γη, τον αναδασμό και τη βελτίωση, την παροχή και την εξοικονόμηση ενέργειας και υδάτων· ή

[…]».

Ο κανονισμός 1307/2013

5 Το άρθρο 32 του κανονισμού 1307/2013 προβλέπει στην παράγραφο 6 τα εξής:

«Οι εκτάσεις που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή κάνναβης αποτελούν επιλέξιμα εκτάρια μόνο εάν οι ποικιλίες που χρησιμοποιούνται έχουν περιεκτικότητα σε τετραϋδροκανναβινόλη που δεν υπερβαίνει το 0,2 %.»

6 Το άρθρο 35, παράγραφος 3, του κανονισμού αυτού ορίζει τα εξής:

«Για τη διαφύλαξη της δημόσιας υγείας, ανατίθεται στην [Ευρωπαϊκή] Επιτροπή η εξουσία έκδοσης κατ' εξουσιοδότηση πράξεων σύμφωνα με το άρθρο 70 όσον αφορά κανόνες που εξαρτούν τη χορήγηση των ενισχύσεων από τη χρήση πιστοποιημένων σπόρων ορισμένων ποικιλιών κάνναβης και προσδιορίζουν τη διαδικασία για τον καθορισμό των ποικιλιών κάνναβης και την εξακρίβωση της περιεκτικότητάς τους σε τετραϋδροκανναβινόλη που αναφέρεται στο άρθρο 32, παράγραφος 6.»

Ο κανονισμός 1308/2013

7 Το άρθρο 1 του κανονισμού 1308/2013, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πεδίο εφαρμογής», προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Ο παρών κανονισμός θεσπίζει την κοινή οργάνωση των αγορών γεωργικών προϊόντων για όλα τα προϊόντα του παραρτήματος Ι των Συνθηκών, εκτός από τα προϊόντα αλιείας και υδατοκαλλιέργειας ως ορίζονται στην ενωσιακή νομοθεσία περί κοινής οργάνωσης των αγορών προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιεργείας.

2. Τα γεωργικά προϊόντα που ορίζονται στην παράγραφο 1 υποδιαιρούνται στους ακόλουθους τομείς, όπως αναφέρονται στα αντίστοιχα τμήματα του παραρτήματος Ι:

[…]

η) λίνος και κάνναβη, μέρος VIII·

[…]».

8 Το άρθρο 189 του κανονισμού αυτού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Εισαγωγές κάνναβης», ορίζει τα εξής:

«1. Τα κατωτέρω προϊόντα επιτρέπεται να εισάγονται στην Ένωση μόνον εάν πληρούνται οι ακόλουθοι όροι:

α) ακατέργαστη κάνναβη του κωδικού ΣΟ 5302 10 00 η οποία πληροί τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 32 παράγραφος 6 και στο άρθρο 35 παράγραφος 3 του κανονισμού [1307/2013]·

β) προοριζόμενοι για σπορά σπόροι ποικιλιών κάνναβης του κωδικού ΣΟ ex 1207 99 20 οι οποίοι συνοδεύονται από αποδεικτικό από το οποίο προκύπτει ότι η περιεκτικότητα της σχετικής ποικιλίας σε τετραϋδροκανναβινόλη δεν υπερβαίνει την οριζόμενη σύμφωνα με το άρθρο 32 παράγραφος 6 και το άρθρο 35 παράγραφος 3 του κανονισμού [1307/2013]·

γ) σπόροι κάνναβης του κωδικού ΣΟ 1207 99 91 εκτός των προοριζόμενων για σπορά οι οποίοι εισάγονται μόνον από εγκεκριμένους από το κράτος μέλος εισαγωγείς κατά τρόπο που εξασφαλίζει ότι οι σπόροι αυτοί δεν προορίζονται για σπορά.

2. Το παρόν άρθρο εφαρμόζεται με την επιφύλαξη πλέον περιοριστικών διατάξεων που εκδίδονται από τα κράτη μέλη σύμφωνα με τη ΣΛΕΕ και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη συμφωνία του [Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ)] για τη γεωργία.»

9 Στο παράρτημα Ι του κανονισμού 1308/2013, το οποίο φέρει τον τίτλο «Κατάλογος των προϊόντων που αναφέρονται στο άρθρο 1 παράγραφος 2», περιλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, στο μέρος VIII, υπό τον κωδικό ΣΟ 5302, το «Καννάβι *(Cannabis sativa L.)* ακατέργαστο ή κατεργασμένο, αλλά όχι νηματοποιημένο. Στουπιά και απορρίμματα από καννάβι (στα οποία περιλαμβάνονται και τα απορρίμματα από νήματα και τα ξεφτίδια)».

Ο κατ' εξουσιοδότηση κανονισμός (ΕΕ) 639/2014

10 Το άρθρο 9 του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) 639/2014 της Επιτροπής, της 11ης Μαρτίου 2014, για τη συμπλήρωση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1307/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί θεσπίσεως κανόνων για άμεσες ενισχύσεις στους γεωργούς βάσει καθεστώτων στήριξης στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής και για την τροποποίηση του

παραρτήματος X του εν λόγω κανονισμού (ΕΕ 2014, L 181, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κατ' εξουσιοδότηση κανονισμό (ΕΕ) 2018/707 της Επιτροπής, της 28ης Φεβρουαρίου 2018 (ΕΕ 2018, L 119, σ. 1), προέβλεπε τα εξής:

«1. Για τους σκοπούς του άρθρου 32 παράγραφος 6 του κανονισμού [1307/2013], η επιλεξιμότητα των εκτάσεων που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή κάνναβης προϋποθέτει τη χρήση σπόρων προς σπορά των ποικιλιών που περιλαμβάνονται στον «Κοινό κατάλογο ποικιλιών καλλιεργούμενων φυτικών ειδών» στις 15 Μαρτίου του έτους για το οποίο χορηγείται η ενίσχυση και έχει δημοσιευθεί σύμφωνα με το άρθρο 17 της οδηγίας [2002/53/ΕΚ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, περί του κοινού καταλόγου ποικιλιών καλλιεργούμενων φυτικών ειδών (ΕΕ 2002, L 193, σ. 1)]. […]

2. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν σύστημα προσδιορισμού της περιεκτικότητας των ποικιλιών κάνναβης σε Δ9-τετραϋδροκανναβινόλη (εφεξής «περιεκτικότητα σε THC»), το οποίο τους επιτρέπει να εφαρμόζουν τη μέθοδο που προβλέπεται στο παράρτημα III.

[…]»

Το ρουμανικό δίκαιο

Ο νόμος 18/1991

11 Το άρθρο 2 του legea nr. 18/1991 a fondului funciar (νόμου 18/1991 περί εγγείου ιδιοκτησίας), της 19ης Φεβρουαρίου 1991 (*Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 1 της 5ης Ιανουαρίου 1998), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης; ορίζει τα εξής:

«Ανάλογα με τη χρήση για την οποία προορίζεται, η γη είναι:

a) γη για γεωργική χρήση, και ειδικότερα:

– η παραγωγική γεωργική γη – αρόσιμη γη, αμπελώνες, οπωρώνες, φυτώρια αμπέλων και οπωροφόρων δέντρων, φυτείες λυκίσκου και μουριών, βοσκότοποι, λειμώνες, θερμοκήπια, καλλιέργειες υπό κάλυψη, σπορεία και άλλες παρόμοιες δομές·

– η γη με δασική βλάστηση, εφόσον δεν αποτελεί μέρος εγκαταστάσεων δασοπονικής φύσεως, δασώδεις βοσκότοποι·

– η γη που καλύπτεται από κτίρια και εγκαταστάσεις για αγροζωοτεχνική χρήση, εγκαταστάσεις ιχθυοκαλλιέργειας και βελτίωσης του εδάφους, οι αγροτικές οδοί και οι οδοί γεωργικών εκμεταλλεύσεων, οι πλατφόρμες και χώροι αποθήκευσης που εξυπηρετούν τις ανάγκες της γεωργικής παραγωγής·

– η μη παραγωγική γη που μπορεί να διαμορφωθεί και να χρησιμοποιηθεί για τη γεωργική παραγωγή».

Ο νόμος 339/2005

12 Κατά το άρθρο 12, παράγραφος 4, του legea nr. 339/2005 privind regimul juridic al plantelor, substanțelor și preparatelor stupefiante și psihoope (νόμου 339/2005 περί του νομικού καθεστώτος των ναρκωτικών και των ψυχοτρόπων φυτών, ουσιών και παρασκευασμάτων), της 29ης Νοεμβρίου 2005 (*Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 1095 της 5ης Δεκεμβρίου 2005):

«Οι εγκεκριμένοι καλλιεργητές κάνναβης και οπιούχου παπαρούνας υποχρεούνται να σπέρνουν τις εκτάσεις ιδιοκτησίας τους αποκλειστικά με σπόρους ποικιλιών περιλαμβανομένων στον "επίσημο κατάλογο ποικιλιών και υβριδίων καλλιεργειών της Ρουμανίας" ή στους καταλόγους των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίοι παράγονται από εγκαταστάσεις εγκεκριμένες από το Υπουργείο Γεωργίας, Δασοκομίας και Αγροτικής Ανάπτυξης, μέσω των εδαφικών αρχών ελέγχου και πιστοποίησης σπόρων προς σπορά.»

Οι κανόνες εφαρμογής του νόμου 339/2005

13 Το άρθρο 4, παράγραφος 5 της Hotărârea nr. 1915 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 339/2005 (αποφάσεως 1915 περί εγκρίσεως των κανόνων εφαρμογής του νόμου αριθ. 339/2005), της 22ας Δεκεμβρίου 2006 (*Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 18 της 11ης Ιανουαρίου 2007, στο εξής: κανόνες εφαρμογής του νόμου αριθ. 339/2005), προβλέπει τα εξής:

«Για τη χορήγηση άδειας καλλιέργειας φυτών που περιέχουν ναρκωτικές και ψυχοτρόπες ουσίες, με σκοπό τη χρήση τους στη βιομηχανία και/ή στα τρόφιμα, στον επιστημονικό ή τεχνικό τομέα ή για την παραγωγή σπόρων προς σπορά, οι καλλιεργητές πρέπει να υποβάλουν αίτηση στις περιφερειακές διευθύνσεις γεωργίας ή στη διεύθυνση του Δήμου Βουκουρεστίου [Ρουμανία]. Η αίτηση πρέπει να συνοδεύεται από τα ακόλουθα έγγραφα, σε πρωτότυπα και σε αντίγραφα, ανάλογα με τον σκοπό της άδειας:

[…]

b) τίτλο ιδιοκτησίας, πρακτικά/πιστοποιητικά κατοχής ή λοιπές πράξεις που δικαιολογούν τη νόμιμη χρήση της γεωργικής έκτασης·

[…]».

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

14 Η Biohemp Concept υπέβαλε, στις 14 Ιανουαρίου 2021, στη διεύθυνση γεωργίας, αίτηση για τη χορήγηση άδειας καλλιέργειας κάνναβης σε έκταση 0,54 εκταρίων.

15 Στις 27 Ιανουαρίου 2021, η ως άνω αρχή χορήγησε τη ζητηθείσα άδεια για έκταση 0,50 εκταρίων και, την ίδια ημέρα, ενημέρωσε την Biohemp Concept ότι τα 0,04 εκτάρια, σε σχέση με τα οποία δεν χορηγήθηκε άδεια, δεν αποτελούσαν γεωργική γη, αλλά κτίριο για αγροζωοτεχνική χρήση, το οποίο δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις του άρθρου 4, παράγραφος 5, στοιχείο β′, των κανόνων εφαρμογής του νόμου 339/2005.

16 Η Biohemp Concept υπέβαλε ενώπιον της εν λόγω αρχής διοικητική ένσταση κατά της ανωτέρω αρνήσεως χορηγήσεως άδειας, υποστηρίζοντας ότι το επίμαχο κτίριο χρησιμοποιούνταν, κατά τον χρόνο υποβολής της ενστάσεως, ως προστατευόμενος χώρος για την καλλιέργεια των φυτών, όπως προκύπτει από τη βεβαίωση που εξέδωσε, στις 3 Φεβρουαρίου 2021, ο Δήμος Pianu (Ρουμανία). Η Biohemp Concept αναγνώρισε ότι, αρχικώς, το επίμαχο κτίριο είχε αγροζωοτεχνικό προορισμό.

17 Στις 17 Φεβρουαρίου 2021 η διεύθυνση γεωργίας απέρριψε την εν λόγω ένσταση.

18 Στις 13 Απριλίου 2021 η Biohemp Concept άσκησε προσφυγή ενώπιον του Tribunalul Alba (πρωτοδικείου Alba, Ρουμανία). Προς στήριξη της προσφυγής της, υποστήριξε, μεταξύ άλλων, ότι η άρνηση της διεύθυνσης γεωργίας να χορηγήσει την άδεια για έκταση 0,04 εκταρίων στηριζόταν κυρίως σε συσταλτική και, ως εκ τούτου, εσφαλμένη ερμηνεία τής κατά τη ρουμανική νομοθεσία έννοιας της «γεωργικής έκτασης», η οποία περιλαμβάνει τις γαίες που καταλαμβάνονται από κτίρια ή από αγροζωοτεχνικές εγκαταστάσεις τα οποία ανταποκρίνονται στις ανάγκες της γεωργικής παραγωγής.

19 Η προσφυγή της Biohemp Concept κρίθηκε αβάσιμη από το Tribunalul Alba (πρωτοδικείο Alba) για τον λόγο ότι η επιφάνεια των 0,04 εκταρίων, η οποία καταλαμβανόταν από βιομηχανικά και διοικητικά κτίρια με αγροζωοτεχνικό προορισμό, δεν πληρούσε, αυτή καθεαυτήν, τις προϋποθέσεις του άρθρου 4, παράγραφος 5, στοιχείο b), των κανόνων εφαρμογής του νόμου 339/2005. Συγκεκριμένα, τα κτίρια αυτά δεν ήταν δυνατό να εξομοιωθούν με «γεωργική έκταση», κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως, δεδομένου ότι πρόθεση του Ρουμάνου νομοθέτη ήταν να επιτρέψει την καλλιέργεια φυτών τα οποία περιέχουν ναρκωτικές και ψυχοτρόπες ουσίες με σκοπό τη χρήση τους στη βιομηχανία και στα τρόφιμα, στον ιατρικό, επιστημονικό ή τεχνικό τομέα, ή για την παραγωγή σπόρων προς σπορά, αποκλειστικώς και μόνο σε αρόσιμες γεωργικές εκτάσεις, όπως αυτές ορίζονται στον νόμο 18/1991.

20 Η Biohemp Concept άσκησε ενώπιον του Curtea de Apel Alba Iulia (εφετείου Alba Iulia, Ρουμανία), το οποίο είναι το αιτούν δικαστήριο, αίτηση αναιρέσεως κατά της αποφάσεως του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου.

21 Η Biohemp Concept υποστηρίζει ότι ο όρος «γεωργική έκταση», κατά τους κανόνες εφαρμογής του νόμου αριθ. 339/2005, δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η άδεια καλλιέργειας φυτών τα οποία περιέχουν ναρκωτικές και ψυχοτρόπες ουσίες προοριζόμενες για ορισμένες χρήσεις είναι δυνατό να χορηγείται μόνον για γεωργικές εκτάσεις υπό στενή έννοια. Αντιθέτως, η έννοια αυτή πρέπει να νοείται ως αναφερόμενη στις εκτάσεις που προορίζονται για γεωργική χρήση. Η καλλιέργεια, σε προστατευόμενο περιβάλλον, κάνναβης με περιεκτικότητα σε THC η οποία δεν υπερβαίνει το νόμιμο όριο του 0,2 % καθιστά δυνατή την παραγωγή φυτών με συγκέντρωση κανναβιδιόλης μεταξύ 12 και 14 %, ενώ η καλλιέργεια κάνναβης στην ύπαιθρο συνεπάγεται παραγωγή φυτών με συγκέντρωση έως 1 %.

22 Το αιτούν δικαστήριο εκφράζει αμφιβολίες ως προς το κατά πόσον, στην περίπτωση καλλιέργειας με τη χρήση υδροπονικών συστημάτων σε εσωτερικούς χώρους, εθνική ρύθμιση η οποία περιορίζει τη χορήγηση άδειας για την καλλιέργεια κάνναβης *(Cannabis sativa)* είναι συμβατή με το δίκαιο της Ένωσης.

23 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Curtea de Apel Alba Iulia (εφετείο Alba Iulia) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχουν ο κανονισμός [1307/2013] και ο κανονισμός [1308/2013], καθώς και τα άρθρα 35, 36 και 38 ΣΛΕΕ, την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση στο μέτρο που αυτή απαγορεύει την καλλιέργεια κάνναβης *(Cannabis sativa)* με υδροπονικά συστήματα σε διαρρυθμισμένους εσωτερικούς χώρους;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Επί του παραδεκτού

24 Η Ρουμανική Κυβέρνηση αμφισβητεί το παραδεκτό του προδικαστικού ερωτήματος στο μέτρο που αυτό αφορά την ερμηνεία των άρθρων 35, 36 και 38 ΣΛΕΕ.

25 Όσον αφορά την ερμηνεία των άρθρων 35 και 36 ΣΛΕΕ, η Ρουμανική κυβέρνηση υπογραμμίζει, αφενός, ότι από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δεν προκύπτει κατά τρόπο σαφή αν η Biohemp Concept ζητεί τη χορήγηση άδειας για την υδροπονική καλλιέργεια κάνναβης με σκοπό την πραγματοποίηση εξαγωγών προς άλλα κράτη μέλη και, αφετέρου, ότι δεν υφίσταται σχέση μεταξύ των διατάξεων αυτών και της εθνικής νομοθεσίας που έχει εφαρμογή επί της διαφοράς της κύριας δίκης.

26 Υπενθυμίζεται ότι η διαδικασία του άρθρου 267 ΣΛΕΕ αποτελεί μέσο συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, με το οποίο το Δικαστήριο παρέχει στα εθνικά δικαστήρια τα στοιχεία ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης που τους είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς επί της οποίας καλούνται να αποφανθούν. Στο πλαίσιο της συνεργασίας αυτής, το εθνικό δικαστήριο το οποίο έχει επιληφθεί της διαφοράς της κύριας δίκης, δεδομένου ότι είναι το μόνο που έχει άμεση γνώση του ιστορικού της και φέρει την ευθύνη για τη δικαστική απόφαση η οποία πρόκειται να εκδοθεί, είναι αποκλειστικώς αρμόδιο να εκτιμήσει τόσο το αν η προδικαστική απόφαση είναι αναγκαία για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και το αν τα ερωτήματα που υποβάλλει στο Δικαστήριο είναι λυσιτελή. Κατά συνέπεια, εφόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο οφείλει, κατ' αρχήν, να αποφανθεί [απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 2023, mBank (Δήλωση του καταναλωτή), C-140/22, EU:C:2023:965, σκέψη 47 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

27 Πάντως, το Δικαστήριο δεν μπορεί να απαντήσει σε προδικαστικό ερώτημα όταν είναι πρόδηλο ότι η ζητούμενη από εθνικό δικαστήριο ερμηνεία κανόνα του δικαίου της Ένωσης ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή με το αντικείμενο της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί το εθνικό δικαστήριο, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή ακόμη όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία τα οποία είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα [απόφαση της 29ης Φεβρουαρίου 2024, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Αμοιβαία εμπιστοσύνη σε περίπτωση μεταφοράς), C-392/22, EU:C:2024:195, σκέψη 84 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

28 Συναφώς, το άρθρο 94 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου απαιτεί η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως να περιλαμβάνει «συνοπτική έκθεση του αντικειμένου της διαφοράς, καθώς και των σχετικών διαπιστωθέντων από το αιτούν δικαστήριο πραγματικών περιστατικών ή, τουλάχιστον, έκθεση των πραγματικών στοιχείων στα οποία στηρίζονται τα ερωτήματα», «το

περιεχόμενο των δυνητικά εφαρμοστέων εν προκειμένω εθνικών διατάξεων και, ενδεχομένως, τη σχετική εθνική νομολογία», καθώς και την «έκθεση των λόγων που οδήγησαν το αιτούν δικαστήριο να υποβάλει ερωτήματα ως προς την ερμηνεία ή το κύρος ορισμένων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, καθώς και της κατά τη γνώμη του σχέσεως μεταξύ των διατάξεων αυτών και της εφαρμοστέας στη διαφορά της κύριας δίκης εθνικής νομοθεσίας».

29 Εν προκειμένω, ωστόσο, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δεν αναφέρει με τη σαφήνεια και την ακρίβεια που απαιτείται τους λόγους για τους οποίους το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η ερμηνεία των άρθρων 35 και 36 ΣΛΕΕ είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί.

30 Η αίτηση αυτή δεν περιλαμβάνει εξάλλου ούτε αρκούντως συγκεκριμένη έκθεση των πραγματικών στοιχείων στα οποία στηρίζεται το προδικαστικό ερώτημα, όσον αφορά τα άρθρα 35 και 36 ΣΛΕΕ.

31 Επομένως, στο μέτρο που το προδικαστικό ερώτημα αφορά την ερμηνεία των άρθρων 35 και 36 ΣΛΕΕ, είναι απαράδεκτο.

32 Όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 38 ΣΛΕΕ, η Ρουμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δεν περιέχει τις αναγκαίες πληροφορίες οι οποίες θα επέτρεπαν στο Δικαστήριο να δώσει χρήσιμη απάντηση για την ερμηνεία της εν λόγω διατάξεως.

33 Επισημαίνεται ότι το άρθρο 38 ΣΛΕΕ ορίζει, στην παράγραφο 1, ότι η Ένωση καθορίζει και εφαρμόζει κοινή γεωργική και αλιευτική πολιτική και, στην παράγραφο 3, ότι τα προϊόντα τα οποία υπάγονται στις διατάξεις των άρθρων 39 έως και 44 ΣΛΕΕ, σχετικά με τη γεωργία και την αλιεία, απαριθμούνται στον πίνακα του Παραρτήματος Ι ΣΛΕΕ. Το εν λόγω παράρτημα περιλαμβάνει, στο κεφάλαιο 57, την κάνναβη, *(Cannabis sativa)* ακατέργαστη, μουσκευμένη, αποφλοιωμένη, κτενισμένη ή άλλως κατειργασμένη, αλλά μη νηματοποιημένη, στυπία και απορρίμματα κάνναβης (περιλαμβανομένων και των προερχομένων εκ της ξάνσεως νημάτων, υφασμάτων ή ρακών).

34 Το άρθρο 39 ΣΛΕΕ ορίζει τους σκοπούς της ΚΓΠ.

35 Στο μέτρο που ο κανονισμός 1308/2013 θεσπίζει, σύμφωνα με το άρθρο του 1, παράγραφος 1, κοινή οργάνωση αγοράς (ΚΟΑ) για τα προϊόντα που απαριθμούνται στο εν λόγω παράρτημα και προβλέπει, στο άρθρο του 189, παράγραφος 1, ότι η ακατέργαστη κάνναβη μπορεί να εισαχθεί στην Ένωση μόνον εφόσον πληροί, μεταξύ άλλων, τις προϋποθέσεις του άρθρου 32, παράγραφος 6, και του άρθρου 35, παράγραφος 3, του κανονισμού 1307/2013, οι κανονισμοί αυτοί πρέπει να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα των άρθρων 38 και 39 ΣΛΕΕ.

36 Επομένως, το προδικαστικό ερώτημα, στο μέτρο που αφορά την ερμηνεία του άρθρου 38 ΣΛΕΕ, είναι παραδεκτό.

Επί της ουσίας

37 Με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το δίκαιο της Ένωσης σχετικά με την ΚΓΠ έχει την έννοια ότι αντιτίθεται στην απαγόρευση, σε κράτος μέλος, της καλλιέργειας κάνναβης *(Cannabis sativa)* με τη χρήση υδροπονικών συστημάτων σε εσωτερικούς χώρους.

38 Προκαταρκτικώς, πρέπει να σημειωθεί ότι, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 69 των προτάσεών του, η υδροπονία αποτελεί σύστημα καλλιέργειας στο οποίο οι ρίζες του φυτού τροφοδοτούνται με διάλυμα θρεπτικών συστατικών σε νερό, το οποίο περιέχει τις χημικές ουσίες που είναι απαραίτητες για την ανάπτυξη φυτών που μπορούν να αναπτυχθούν σε υδάτινο περιβάλλον, χωρίς να χρειάζονται χώμα.

39 Όπως προκύπτει από το άρθρο 1 του κανονισμού 1308/2013, η καλλιέργεια κάνναβης εμπίπτει στην ΚΟΑ που θεσπίζει ο εν λόγω κανονισμός για τα γεωργικά προϊόντα.

40 Όσον αφορά ειδικότερα την καλλιέργεια κάνναβης με τη χρήση υδροπονικών συστημάτων σε εσωτερικούς χώρους, παρατηρείται ότι ο κανονισμός δεν αποκλείει ρητώς τα εν λόγω συστήματα καλλιέργειας από το πεδίο εφαρμογής του. Εξάλλου, λαμβανομένης υπόψη της ικανότητας των εν λόγω συστημάτων να συμβάλουν στην επίτευξη των σκοπών της ΚΓΠ, που ορίζονται στο άρθρο 39, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, ο κανονισμός 1308/2013 δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αποκλείει σιωπηρώς και κατά τρόπο γενικευμένο αυτά τα συστήματα από το πεδίο εφαρμογής της ΚΟΑ που θεσπίζει.

41 Όπως προκύπτει από πάγια νομολογία, όταν υπάρχει κανονισμός με τον οποίο θεσμοθετείται ΚΟΑ σε συγκεκριμένο τομέα, τα κράτη μέλη οφείλουν να απέχουν από κάθε μέτρο ικανό να εισαγάγει παρέκκλιση από αυτή την κοινή οργάνωση ή να τη θίξει. Ασύμβατες με ΚΟΑ είναι και οι ρυθμίσεις οι οποίες εμποδίζουν την εύρυθμη λειτουργία της, ακόμη και αν το σχετικό ζήτημα δεν ρυθμίζεται εξαντλητικά από τη σχετική οργάνωση της αγοράς (απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 2019, Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė, C-2/18, EU:C:2019:962, σκέψη 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

42 Κατά πάγια επίσης νομολογία, οι ΚΟΑ στηρίζονται στην αρχή της ανοικτής αγοράς στην οποία κάθε παραγωγός έχει ελεύθερα πρόσβαση υπό συνθήκες πραγματικού ανταγωνισμού (απόφαση της 23ης Δεκεμβρίου 2015, Scotch Whisky Association κ.λπ., C-333/14, EU:C:2015:845, σκέψη 22 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

43 Κατά συνέπεια, πρέπει να εξεταστεί αν η άρνηση χορηγήσεως άδειας καλλιέργειας κάνναβης με τη χρήση υδροπονικών συστημάτων σε εσωτερικούς χώρους, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, θίγει την ΚΟΑ στην οποία ανήκει η ακατέργαστη κάνναβη *(Cannabis sativa)* και η οποία θεσπίστηκε με τον κανονισμό 1308/2013. Ειδικότερα, πρέπει να εξακριβωθεί αν η άρνηση αυτή περιορίζει την πρόσβαση των γεωργών, οι οποίοι χρησιμοποιούν υδροπονικά συστήματα σε εσωτερικούς χώρους, στην αγορά της κάνναβης υπό συνθήκες πραγματικού ανταγωνισμού.

44 Όπως παρατήρησε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, χωρίς να αντικρουσθεί από τους λοιπούς μετέχοντες σε αυτήν, και όπως επίσης επισημαίνει ο γενικός εισαγγελέας με τα σημεία 74 έως 77 των προτάσεών του, ένα τέτοιο σύστημα καλλιέργειας μπορεί να έχει υψηλότερη απόδοση, να χρησιμοποιεί λιγότερους υδάτινους πόρους, να μειώσει την έκταση των εδαφών που απαιτούνται για την καλλιέργεια δεδομένου ότι η συγκομιδή είναι δυνατή περισσότερες φορές στη διάρκεια ορισμένης χρονικής περιόδου, να εξαρτάται λιγότερο από τις καιρικές συνθήκες σε σχέση με τις παραδοσιακές καλλιέργειες στην ύπαιθρο και να επηρεάζεται λιγότερο από επιβλαβείς οργανισμούς.

45 Επομένως, λόγω των ανωτέρω χαρακτηριστικών, το εν λόγω σύστημα καλλιέργειας είναι ικανό να ανταποκριθεί σε διάφορους σκοπούς της ΚΓΠ, που ορίζονται στο άρθρο 39, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, ιδίως σε εκείνους οι οποίοι περιλαμβάνονται, πρώτον, στο στοιχείο α′ της εν λόγω διατάξεως, ήτοι στο «να αυξάνει την παραγωγικότητα της γεωργίας με την ανάπτυξη της τεχνικής

προόδου, με την εξασφάλιση της ορθολογικής αναπτύξεως της γεωργικής παραγωγής, καθώς και της αρίστης χρησιμοποιήσεως των συντελεστών παραγωγής, ιδίως του εργατικού δυναμικού», δεύτερον, στο στοιχείο δ′ της εν λόγω διατάξεως, ήτοι στο «να εξασφαλίζει τον εφοδιασμό», και, τρίτον, στο στοιχείο ε′ της ίδιας διατάξεως, ήτοι στο «να διασφαλίζει λογικές τιμές κατά την προσφορά αγαθών στους καταναλωτές».

46 Όπως επίσης παρατήρησε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, λόγω των χαρακτηριστικών αυτών, οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται στην καλλιέργεια κάνναβης με τη χρήση υδροπονικών συστημάτων σε εσωτερικούς χώρους μπορούν να τύχουν της ενίσχυσης που προβλέπεται στο άρθρο 17 του κανονισμού 1305/2013.

47 Πλην όμως, άρνηση χορηγήσεως άδειας, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, έχει ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό από την αγορά της κάνναβης των γεωργών οι οποίοι χρησιμοποιούν υδροπονικά συστήματα σε εσωτερικούς χώρους. Επομένως, μια τέτοια άρνηση μπορεί να θίξει τις ανταγωνιστικές σχέσεις, εμποδίζοντας ορισμένους γεωργούς, όπως την Biohemp Concept, να εκμεταλλευτούν τα εν λόγω συστήματα τα οποία αποσκοπούν στη βέλτιστη χρήση των συντελεστών παραγωγής και, κατά συνέπεια, στην αύξηση της παραγωγικότητας της καλλιέργειας της κάνναβης (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 23ης Δεκεμβρίου 2015, Scotch Whisky Association κ.λπ., C-333/14, EU:C:2015:845, σκέψη 21).

48 Το ανταγωνιστικό μειονέκτημα το οποίο υφίστανται οι εν λόγω γεωργοί επιτείνεται από το γεγονός ότι η επίμαχη απαγόρευση θα μπορούσε να τους στερήσει τη δυνατότητα να ζητήσουν τη χορήγηση ενισχύσεως, προβλεπόμενης στο πλαίσιο της ΚΓΠ, για τις επενδύσεις οι οποίες αφορούν τα εν λόγω συστήματα.

49 Υπό τις συνθήκες αυτές, και χωρίς να χρειάζεται να εξεταστεί αν οι κλειστοί χώροι που χρησιμοποιούνται για την υδροπονική καλλιέργεια κάνναβης εμπίπτουν ή όχι στην έννοια των «εκτάσεων» που χρησιμοποιείται στο άρθρο 32, παράγραφος 6, του κανονισμού 1307/2013, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 189 του κανονισμού 1308/2013, πρέπει να γίνει δεκτό ότι μέτρο συνιστάμενο στην απαγόρευση της καλλιέργειας κάνναβης με τη χρήση υδροπονικών συστημάτων σε εσωτερικούς χώρους, όπως αυτό το οποίο απορρέει από την επίμαχη στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης άρνηση χορηγήσεως άδειας, θίγει την ΚΟΑ που θεσπίζει ο δεύτερος κανονισμός, εκτός αν δικαιολογείται από σκοπό γενικού συμφέροντος τον οποίο επιδιώκει η εν λόγω ΚΟΑ και υπερισχύει των όσων αναφέρονται στη σκέψη 45 της παρούσας αποφάσεως.

50 Εξάλλου, ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι ένα τέτοιο μέτρο δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από σκοπό γενικού συμφέροντος τον οποίο επιδιώκει η εν λόγω ΚΟΑ και, επομένως, θίγει την εν λόγω οργάνωση, ωστόσο, δεν αποκλείεται να μπορεί να διατηρηθεί. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι η θέσπιση ΚΟΑ δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν εθνικούς κανόνες που αποσκοπούν στην επίτευξη σκοπού γενικού συμφέροντος πέραν των σκοπών που επιδιώκει η κοινή οργάνωση αγορών, ακόμη και αν οι κανόνες αυτοί ενδέχεται να επηρεάσουν τη λειτουργία της κοινής αγοράς στον οικείο κλάδο (απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 2019, Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė, C-2/18, EU:C:2019:962, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

51 Σε αμφότερες τις περιπτώσεις που μνημονεύονται στις σκέψεις 49 και 50 της παρούσας αποφάσεως, το μέτρο πρέπει, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, να είναι πρόσφορο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και να μην υπερβαίνει το αναγκαίο για την επίτευξη του

σκοπού αυτού μέτρο (πρβλ. απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 2019, Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė, C-2/18, EU:C:2019:962, σκέψη 56 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), όπερ απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει.

52 Η Ρουμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει, αφενός, ότι η απαγόρευση της καλλιέργειας κάνναβης με τη χρήση υδροπονικών συστημάτων σε εσωτερικούς χώρους επιδιώκει σκοπό προστασίας της δημόσιας υγείας, δεδομένου ότι, σύμφωνα με επιστημονικές μελέτες, το εν λόγω σύστημα καλλιέργειας ενέχει τον κίνδυνο η περιεκτικότητα σε THC των φυτών κάνναβης που καλλιεργούνται με τον τρόπο αυτόν να υπερβεί το όριο περιεκτικότητας που προβλέπεται στο άρθρο 32, παράγραφος 6, του κανονισμού 1307/2013 και, αφετέρου, ότι, με το εν λόγω σύστημα καλλιέργειας, το επίπεδο της ως άνω ουσίας δεν μπορεί να ελεγχθεί αποτελεσματικά ούτε πριν ούτε μετά από τη συγκομιδή των εν λόγω φυτών.

53 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, δυνάμει του άρθρου 189, παράγραφος 1, του κανονισμού 1308/2013, η ακατέργαστη κάνναβη του κωδικού ΣΟ 5302 10 00 μπορεί να εισαχθεί στην Ένωση μόνον εφόσον πληροί, μεταξύ άλλων, τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 32, παράγραφος 6, και στο άρθρο 35, παράγραφος 3, του κανονισμού 1307/2013.

54 Το άρθρο 32, παράγραφος 6, του κανονισμού 1307/2013 προβλέπει ότι οι εκτάσεις που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή κάνναβης αποτελούν επιλέξιμα εκτάρια μόνον εάν οι ποικιλίες που χρησιμοποιούνται έχουν περιεκτικότητα σε THC που δεν υπερβαίνει το 0,2 %.

55 Από τα ανωτέρω στοιχεία προκύπτει ότι, όσον αφορά την καλλιέργεια κάνναβης, ο νομοθέτης της Ένωσης έδωσε ιδιαίτερη προσοχή στον σκοπό της προστασίας της δημόσιας υγείας. Αν και ο σκοπός αυτός γενικού συμφέροντος πρέπει, ασφαλώς, να σταθμιστεί με τους σκοπούς της ΚΓΠ που υπομνήσθηκαν στη σκέψη 45 της παρούσας αποφάσεως (πρβλ. απόφαση της 23ης Δεκεμβρίου 2015, Scotch Whisky Association κ.λπ., C-333/14, EU:C:2015:845, σκέψη 28), ωστόσο, από το όριο του 0,2 % THC που θέσπισε ο νομοθέτης της Ένωσης προκύπτει ότι ο σκοπός προστασίας της δημόσιας υγείας πρέπει να υπερισχύει των λοιπών αυτών σκοπών σε περίπτωση που αποδειχθεί ότι, όπως υποστηρίζει η Ρουμανική Κυβέρνηση, η υπέρβαση του ανωτέρω ορίου είναι ευχερέστερη όταν η κάνναβη καλλιεργείται με τη χρήση υδροπονικών συστημάτων σε εσωτερικούς χώρους και ότι, επιπλέον, ο έλεγχος της τήρησης του ορίου αυτού είναι, εξαιρετικά δυσχερής σε περίπτωση καλλιέργειας της κάνναβης με τη χρήση τέτοιων συστημάτων.

56 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι όταν υφίστανται αμφιβολίες ως προς τη συνδρομή ή τη σημασία των κινδύνων για την υγεία των ατόμων, τα κράτη μέλη πρέπει να έχουν τη δυνατότητα, δυνάμει της αρχής της προφυλάξεως, να λαμβάνουν μέτρα προστασίας χωρίς να οφείλουν να αναμένουν να αποδειχθεί πλήρως ότι οι εν λόγω κίνδυνοι είναι υπαρκτοί. Ειδικότερα, τα κράτη μέλη πρέπει να μπορούν να λαμβάνουν κάθε μέτρο που είναι ικανό να περιορίσει όσο το δυνατόν περισσότερο τον κίνδυνο για την υγεία (απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2023, Nordic Info, C-128/22, EU:C:2023:951, σκέψη 79 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

57 Ασφαλώς, τα κράτη μέλη, όταν θεσπίζουν περιοριστικά μέτρα για λόγους δημόσιας υγείας, πρέπει να είναι σε θέση να παρέχουν κατάλληλες αποδείξεις, να αποδεικνύουν ότι όντως προέβησαν σε ανάλυση της καταλληλότητας, της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας των επίμαχων μέτρων και να παρέχουν κάθε άλλο στοιχείο που να τεκμηριώνει τα επιχειρήματά τους. Ωστόσο, το εν λόγω βάρος αποδείξεως δεν φθάνει μέχρι του σημείου να απαιτείται από τις αρμόδιες εθνικές αρχές να αποδεικνύουν τεκμηριωμένα ότι κανένα άλλο πιθανό μέτρο δεν θα καθιστούσε

δυνατή την επίτευξη του επιδιωκόμενου θεμιτού σκοπού υπό τους ίδιους όρους (απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2023, Nordic Info, C-128/22, EU:C:2023:951, σκέψη 80 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

58 Επομένως, το αιτούν δικαστήριο, το οποίο είναι το μόνο αρμόδιο να εκτιμήσει τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης, οφείλει, πρώτον, να εκτιμήσει αν από τις επιστημονικές αναλύσεις που επικαλείται η Ρουμανική Κυβέρνηση με τις παρατηρήσεις της αποδεικνύεται ότι εξακολουθούν να υφίστανται αμφιβολίες ως προς την ύπαρξη αυξημένου κινδύνου υπερβάσεως του ορίου περιεκτικότητας σε THC, το οποίο προβλέπεται στο άρθρο 32 παράγραφος 6, του κανονισμού 1307/2013, στα φυτά κάνναβης των ποικιλιών που δημοσιεύονται στον «Κοινό κατάλογο ποικιλιών καλλιεργούμενων φυτικών ειδών» εξαιτίας της καλλιέργειάς τους με τη χρήση υδροπονικών συστημάτων σε εσωτερικούς χώρους.

59 Δεύτερον, όσον αφορά το κατά πόσον η απαγόρευση καλλιέργειας κάνναβης με τη χρήση υδροπονικών συστημάτων σε εσωτερικούς χώρους είναι πρόσφορη για την επίτευξη του σκοπού της προστασίας της δημόσιας υγείας, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, περιοριστικό μέτρο, όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης, μπορεί να θεωρηθεί ικανό να διασφαλίσει την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού δημόσιας υγείας μόνον αν εξυπηρετεί πράγματι την επίτευξή του και εφαρμόζεται κατά τρόπο συνεπή και συστηματικό (πρβλ. απόφαση της 23ης Δεκεμβρίου 2015, Scotch Whisky Association κ.λπ., C-333/14, EU:C:2015:845, σκέψη 37 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

60 Μολονότι δεν αμφισβητείται ότι η απαγόρευση του εν λόγω συστήματος καλλιέργειας κάνναβης εξαλείφει κάθε κίνδυνο υπερβάσεως του ορίου περιεκτικότητας σε THC, το οποίο προβλέπεται στο άρθρο 32, παράγραφος 6, του κανονισμού 1307/2013, στα φυτά κάνναβης και, ως εκ τούτου, ανταποκρίνεται πραγματικά στην προσπάθεια επίτευξης του σκοπού προστασίας της δημόσιας υγείας, εντούτοις, στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να εκτιμήσει αν, όπως υποστηρίζει η Biohemp Concept, άλλες περιφέρειες της Ρουμανίας, πλην της Alba, επιτρέπουν το εν λόγω σύστημα, όπερ θα έθιγε τη συνεπή και συστηματική υλοποίηση του ανωτέρω σκοπού.

61 Τρίτον, το αιτούν δικαστήριο θα πρέπει να εξετάσει αν, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 51 της παρούσας αποφάσεως, η απαγόρευση της καλλιέργειας κάνναβης με τη χρήση υδροπονικών συστημάτων σε εσωτερικούς χώρους βαίνει πέραν του αναγκαίου μέτρου για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού της προστασίας της δημόσιας υγείας υπό το πρίσμα των σκοπών της ΚΓΠ που ορίζονται στο άρθρο 39, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και της εύρυθμης λειτουργίας της ΚΟΑ. Η απαγόρευση αυτή πρέπει να θεωρηθεί ότι υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο, όταν ο σκοπός προστασίας της δημόσιας υγείας μπορεί να επιτευχθεί κατά τρόπο εξίσου αποτελεσματικό με μέτρα λιγότερο περιοριστικά (πρβλ. απόφαση της 23ης Δεκεμβρίου 2015, Scotch Whisky Association κ.λπ., C-333/14, EU:C:2015:845, σκέψεις 40 και 41),

62 Προς τούτο, το αιτούν δικαστήριο θα πρέπει, μεταξύ άλλων, να εκτιμήσει κατά πόσον επιτόπιοι έλεγχοι, διενεργούμενοι με συχνότητα και κατά τρόπο που μπορεί ευλόγως να αναμένεται από αρμόδια διοικητική αρχή, της περιεκτικότητας σε THC των φυτών κάνναβης που καλλιεργούνται με τη χρήση υδροπονικών συστημάτων σε εσωτερικούς χώρους καθιστούν δυνατή την επίτευξη του σκοπού της προστασίας της δημόσιας υγείας κατά τρόπο εξίσου αποτελεσματικό με την απαγόρευση της καλλιέργειας κάνναβης σε τέτοια συστήματα.

63 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το δίκαιο της Ένωσης σχετικά με την ΚΓΠ έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται στην απαγόρευση, σε κράτος μέλος, της καλλιέργειας κάνναβης (*Cannabis sativa*) με τη χρήση

υδροπονικών συστημάτων σε εσωτερικούς χώρους, υπό την προϋπόθεση ότι η απαγόρευση αυτή είναι πρόσφορη για την επίτευξη του σκοπού της προστασίας της δημόσιας υγείας και ότι, λαμβανομένων υπόψη των σκοπών της ΚΓΠ και της εύρυθμης λειτουργίας της ΚΟΑ, δεν υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη του σκοπού της προστασίας της δημόσιας υγείας.

Επί των δικαστικών εξόδων

64 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το δίκαιο της Ένωσης σχετικά με την κοινή γεωργική πολιτική έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται στην απαγόρευση, σε κράτος μέλος, της καλλιέργειας κάνναβης *(Cannabis sativa)* με τη χρήση υδροπονικών συστημάτων σε εσωτερικούς χώρους, υπό την προϋπόθεση ότι η απαγόρευση αυτή είναι πρόσφορη για την επίτευξη του σκοπού της προστασίας της δημόσιας υγείας και ότι, λαμβανομένων υπόψη των σκοπών της κοινής γεωργικής πολιτικής και της εύρυθμης λειτουργίας της κοινής οργάνωσης αγορών, δεν υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη του σκοπού της προστασίας της δημόσιας υγείας.

(υπογραφές)